

Naaldwijk
Koningstraat 31
(Gemeente Westland)

*Een archeologisch
bureauonderzoek*

Plangebied de Kruikiuskaart uit 1712

ArGeoBoor rapport 1498
versie 2
auteurs: M.L. Kruijthof (senior KNA
archeoloog)
L.C. Nijdam (senior prospector)

paraaf voor vrijgave

datum: 12 juni 2018
Opdrachtgever: De heer L. Vollebregt

ISSN: 2351-9975

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	4
1.1	Kader	4
1.2	Doel en Vraagstelling.....	4
1.3	Administratieve data	5
2	Gegevens plangebied	5
2.1	Beschrijving plangebied.....	5
2.2	Voorziene ontwikkeling.....	6
3	Archeologisch bureauonderzoek.....	7
3.1	Aardkundige gegevens	7
3.2	Historische situatie	10
3.3	Archeologische informatie	13
4	Archeologische verwachting	16
5	Conclusies.....	17
6	Aanbeveling.....	18
	Literatuur.....	19
	Bronnen Geraadpleegde Kaarten en Bodemgegevens	19

Samenvatting

In opdracht van de heer L. Vollebregt heeft ArGeoBoor in samenwerking met ArcheoWest een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Koningstraat 31 te Naaldwijk, gemeente Westland. Het plangebied omvat ook het voormalige huisnummer 29. De aanleiding van het onderzoek betreft de voorgenomen sloop van de bestaande bebouwing en de bouw van een vrijstaande woning met kelder. Bij de geplande werkzaamheden dient, vanwege de aard en omvang van de bodemingreep, archeologische waarden in het geding zijn.

Het doel van het bureauonderzoek is het formuleren van een archeologische verwachting voor het plangebied op basis van bekende aardkundige, historische en archeologische gegevens. Vervolgens wordt bekeken in hoeverre de voorziene werkzaamheden eventuele archeologische resten bedreigen en of en zo ja welk type, vervolgonderzoek noodzakelijk is.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied is gelegen op een haakwal, een relatief hoog gelegen, haaks op de kust staande zandplaat, die ontstaan is in het eerste millennium voor Christus. Deze haakwal was vanaf de IJzertijd geschikt voor bewoning. De kern van Naaldwijk is waarschijnlijk in de 9^e of 10^e eeuw ontstaan. Het plangebied ligt in de periferie van de Middeleeuwse dorpskern en is in ieder geval vanaf de 18^e eeuw bebouwd geweest. De huidige bebouwing op huisnummer 31 en de reeds afgebroken bebouwing op nummer 29 dateert c.q. dateerde uit de 18^e of 19^e eeuw. Derhalve is de bodem ter plaatse van de nog bestaande bebouwing niet recent verstoord en is de kans op intacte archeologische waarden zeer groot. In het westelijk deel van het plangebied, alwaar de bebouwing enkele jaren geleden is afgebroken, kunnen archeologische waarden reeds verstoord zijn door het machinaal verwijderen van de funderingen.

Bij de aanleg van de kelder zullen eventuele archeologische resten verloren gaan.

Derhalve wordt aanbevolen wordt om een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren in de vorm van een inventariserend veldonderzoek middels proefsleuven. Dit dient na de sloop van de huidige opstallen, maar voorafgaand aan het verwijderen van de funderingen hiervan plaats te vinden. Dit omdat enerzijds het plangebied vrij van bebouwing dient te zijn om onderzoek te kunnen uitvoeren, anderzijds omdat wanneer de funderingen voorafgaand aan het onderzoek verwijderd worden, archeologische resten mogelijk verloren gaan.

Deze aanbeveling dient te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid, de Gemeente Westland. Deze zal een besluit nemen over deze aanbeveling.

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van de heer L. Vollebregt heeft ArGeoBoor in samenwerking met ArcheoWest een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Koningstraat 31 te Naaldwijk, gemeente Westland. De aanleiding van het onderzoek betreft de voorgenomen sloop van de bestaande bebouwing en de bouw van een vrijstaande woning met kelder.

Conform het bestemmingsplan Centrum Naaldwijk geldt voor het plangebied een dubbelbestemming Waarde-Archeologie 1. Het gemeentelijke beleid is dat bij plannen met een omvang groter dan 50 m² en dieper dan 30 cm-mv rekening dient te worden gehouden met eventuele archeologische waarden. Deze grenswaarden worden bij de voorgenomen bodemingreep ruimschoots overschreden, derhalve is archeologisch onderzoek noodzakelijk. Het bureauonderzoek is een eerste stap in het archeologisch onderzoeksproces en leidt mogelijk tot vervolgonderzoek.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in maart en april 2018 conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0 (BRL SIKB 4000, protocol 4002).¹

1.2 Doel en Vraagstelling

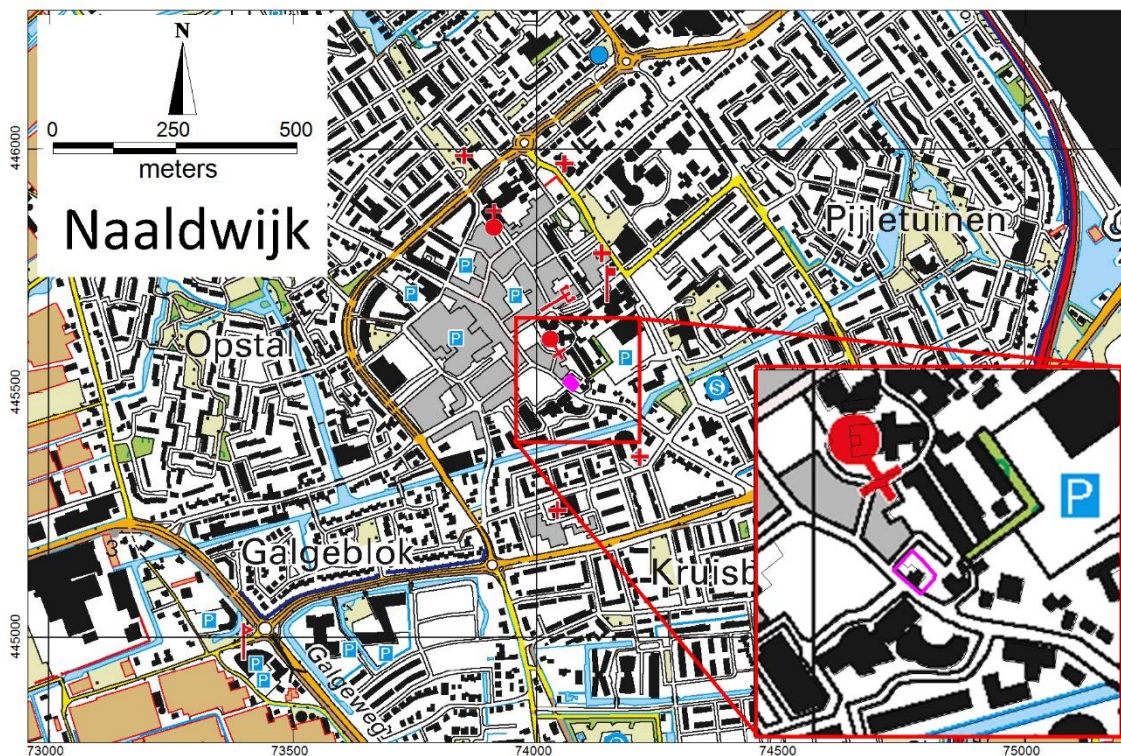
De doelstelling van het bureauonderzoek is het formuleren van een archeologische verwachting voor het plangebied op basis van bekende aardkundige, historische en archeologische gegevens. De volgende vragen staan bij het onderzoek centraal:

- Wat is de archeologische verwachting van het plangebied? Wat is de datering en het verwachte complextype van de verwachte archeologische waarden?
- Wat is de omvang en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten? Zijn er bovengronds aanwijzingen voor archeologische waarden zichtbaar?
- Wat is de verwachte gaafheid en conserveringstoestand van de archeologische waarden, indien aanwezig? Welke artefacten kunnen worden verwacht en welke uiterlijke kenmerken hebben deze?
- Kan voor een bepaalde zone binnen het plangebied de kans op specifieke archeologische waarden worden bepaald?
- Kan iets gezegd worden over de eventuele verstoring van de bodem?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen (graaf)werkzaamheden?

¹ Centraal College van Deskundigen Archeologie 2016 & SIKB 2016

1.3 Administratieve data

Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Westland
Plaats:	Naaldwijk
Adres/toponiem:	Koningstraat 31 (en 29)
Kadastrale nrs.	2341 en delen van 3083, 8861 en 9248
Kaartblad:	37B
Centrum coördinaat:	74068/445521
Oppervlakte:	Circa 420 m ²
Onderzoekmeldingsnummer	4593457100
Archis 3.0:	
Beheer en plaats van digitale documentatie.	ArGeoBoor, Bûtewei 43, 8408HC Lippenhuizen, Dans Easy

Afbeelding 1. Ligging van het plangebied (paars) op een topografische kaart.²

2 Gegevens plangebied

2.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied is gelegen in de historische dorpskern van Naaldwijk aan de noordzijde van de Koningstraat en heeft een oppervlakte van ca. 420 m². Het omvat de huisnummers 29 en 31, waarbij moet worden opgemerkt dat huisnummer 29 momenteel niet meer in gebruik is, aangezien de bebouwing enkele jaren geleden is gesloopt. Het plangebied wordt begrensd door het trottoir van de Koningstraat in het zuidwesten, de inrit naar het Angulariusplein in het noordwesten, het Angulariusplein in het noordoosten en een parkeerterrein in het oosten en zuidoosten.

² Kadaster 2016

Momenteel is het plangebied deels bebouwd met een woning en deels braakliggend. De bestaande woning heeft een afgeknotte klokgevel en dateert waarschijnlijk uit de tweede helft van de 18^e of eerste helft van de 19^e eeuw. Aan de oostzijde zit een jongere aanbouw. De woning verkeert in verregaande staat van verval. Een naastgelegen woning (nr. 29), die uit ongeveer dezelfde periode dateerde, is vanwege de vervallen toestand reeds enkele jaren geleden afgebroken. Dit is het deel van het terrein dat nu braak ligt.

Abbeelding 2. Detailkaart van het plangebied met voorziene bebouwing (blauw).

2.2 Voorziene ontwikkeling

De heer Vollebregt is voornemens de bestaande bebouwing af te breken en een vrijstaande woning te realiseren. Deze woning zal worden onderkelder, waardoor graafwerkzaamheden tot 3,0 m-mv plaatsvinden. In 2017 is ter plaatse een milieukundig booronderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn weliswaar lichte verontreinigingen aangetroffen, maar deze gaven geen reden tot vervolgonderzoek of bodemsanering.³ Op het moment van schrijven dient nog wel asbestonderzoek te worden uitgevoerd.⁴ Eigenaar en toekomstig gebruiker van het perceel (met het oog op beheer en behoud van archeologische waarden) is de heer Vollebregt.

De actuele grondwaterstand is niet bekend. Met het aanleggen van de kelder tot 3,0 m -mv zal het grondwatervniveau vermoedelijk wel bereikt worden.

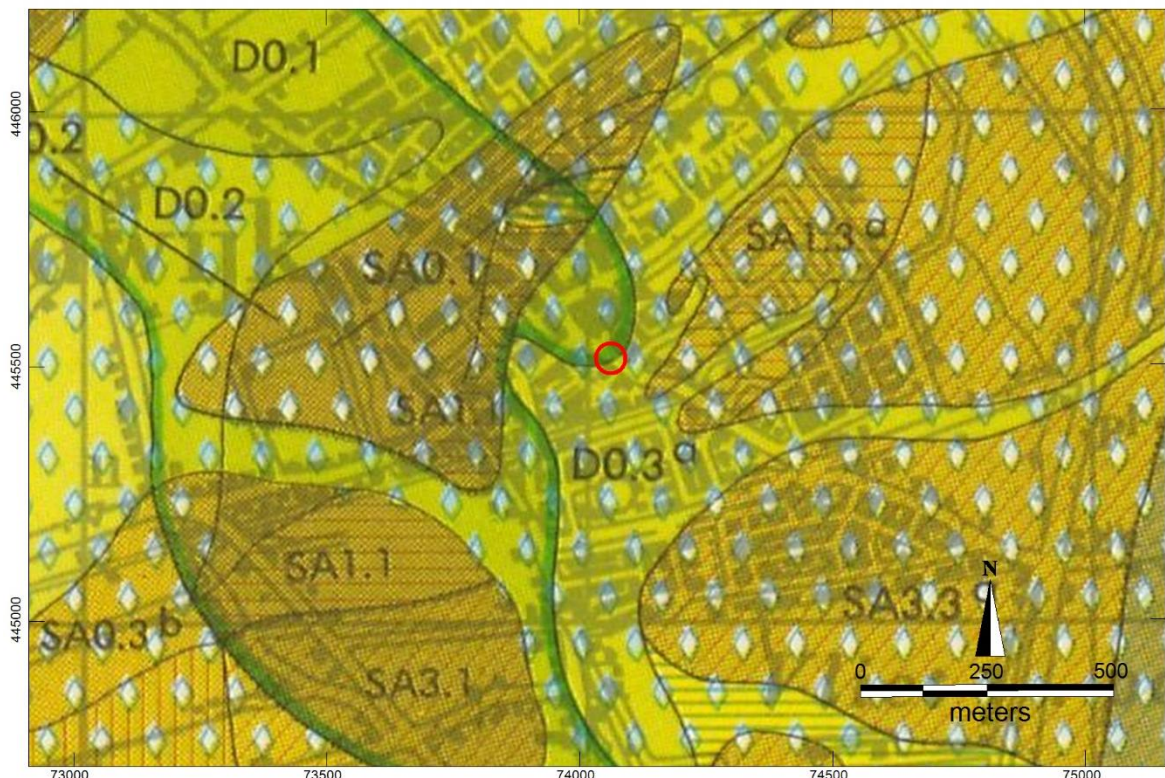
³ Ingenieursbureau Mol, verkennend bodemonderzoek Koningstraat 29-31, rapport A3043

⁴ Mondelinge mededeling dhr. M. Dukker – Van Spelden Architectenbureau

3 Archeologisch bureauonderzoek

3.1 Aardkundige gegevens

De terminologie van de geologische kaart van het gebied is inmiddels verouderd, maar het kaartbeeld is nog wel nuttig voor het begrip. Uit de geologische kaart blijkt dat het plangebied ligt een groene lijn (zie afbeelding 3). Deze groene lijn geeft het voorkomen van oude strand- en duinafzettingen aan, die nabij de oppervlakte liggen. Tegenwoordig worden deze zanden gerekend tot de haakwal van Naaldwijk (Laag van Voorburg, Formatie van Naaldwijk).⁵ Tevens blijkt uit de geologische kaart dat het plangebied ligt in een zone waar profieltype D0.3^a voorkomt. Deze code houdt in dat in de ondergrond geulafzettingen van het Laagpakket van Walcheren voorkomen, die zijn afgezet gedurende de ijzertijd (voorheen Duinkerke 0).

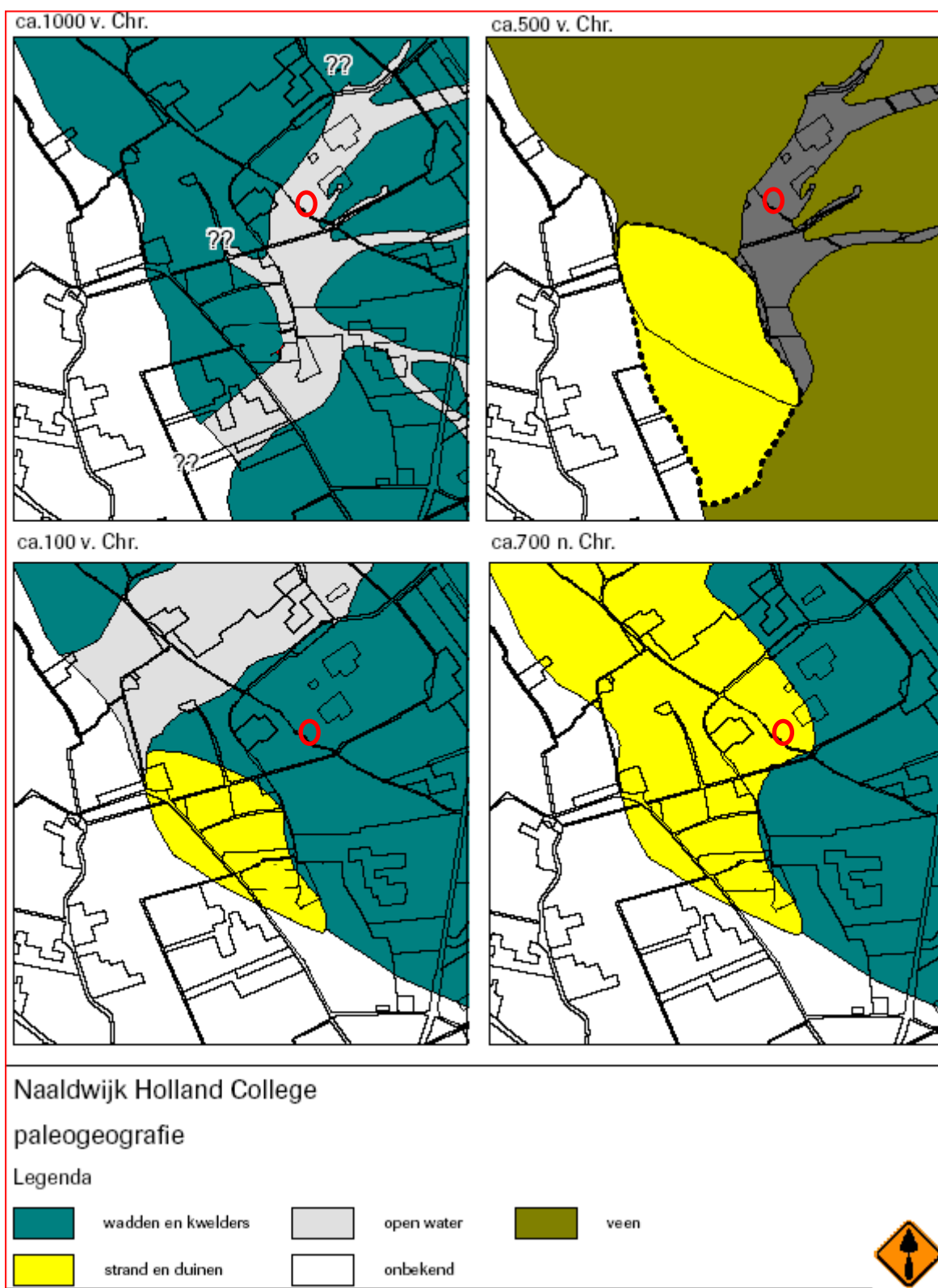
Afbeelding 3. Geologische kaart van Nederland 1:50.000 uitsnede van blad Naaldwijk.⁶

De verschillende landschappelijke situaties zijn in afbeelding 4 weergegeven in een paleogeografische kaartreeks. Op de kaart van 1000 v. Chr. is de Duinkerke 0-geul actief. In de loop van de ijzertijd is deze getijdengeul afgesloten door strandafzettingen en is de geul opgevuld met zand-, silt-, en kleilaagjes. Deze afzettingen zijn nog in de ijzertijd begaanbaar en er was bewoning mogelijk. Nog voor het begin van de Romeinse tijd is de Gantel getijdengeul ontstaan, die ten noorden van Naaldwijk stroomde. Het plangebied lag toen in een kweldergebied. Deze kwelder is later bedekt geraakt met strandafzettingen die zich vanuit de Maasmonding uitbreiden en later de haakwal vormen.⁷

⁵ Rijks Geologische Dienst 1979 en De Mulder 2003

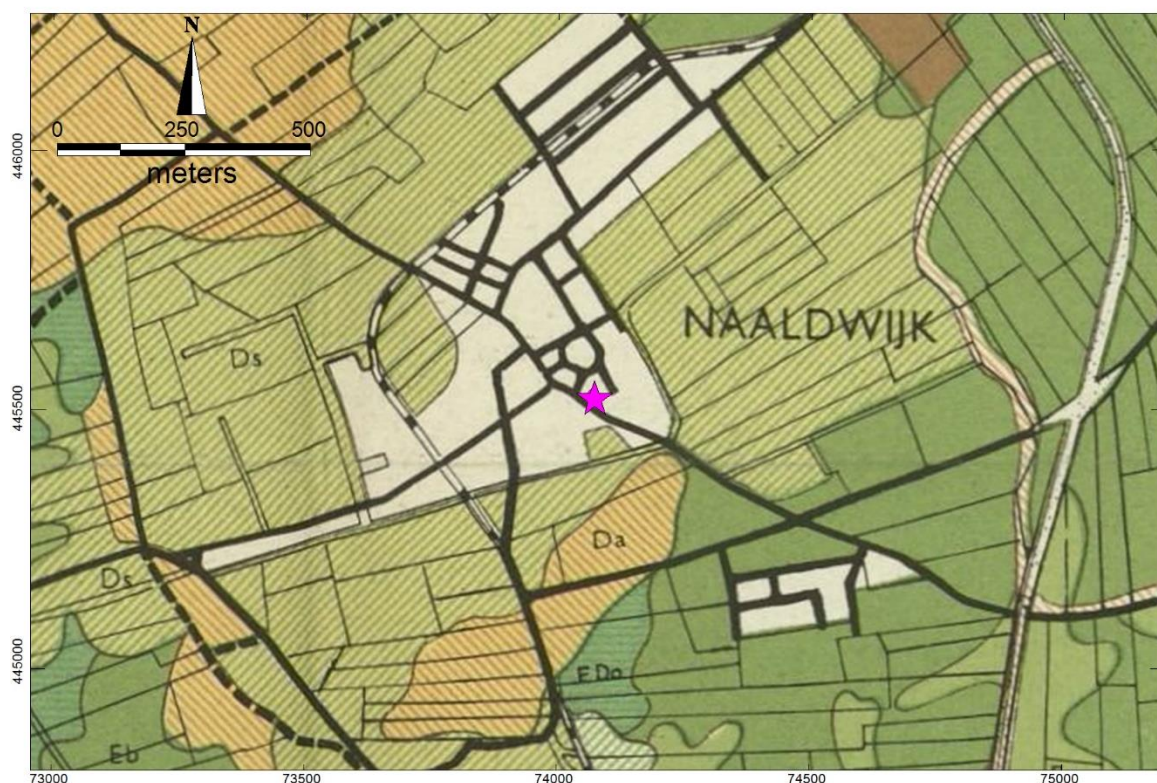
⁶ Rijks Geologische Dienst 1979

⁷ Bult 1998 (in Feijst 2011)

Afbeelding 4. Paleogeografische kaarten van de Naaldwijk.⁸ Het onderhavig plangebied is aangegeven met een rode cirkel.

⁸ Bult 1998 (in Van der Feijst 2011)

Afbeelding 5. Bodemkaart van Van Liere uit 1948. Het plangebied is met de paarse ster aangegeven.

Uit de bodemkaart uit 1948 blijkt dat het centrum van Naaldwijk niet gekarteerd is, maar rondom Naaldwijk komen slibhoudende vochtige duinzandgronden, ofwel geestgronden, voor.⁹

Uit de digitale bodem en geomorfologische kaarten blijkt dat het plangebied ligt midden in de bebouwde kom. Extrapolatie van gegevens zou erg onnauwkeurig zijn.¹⁰

⁹ Van Liere 1948.

¹⁰ Alterra 1965-1995 en 2008

3.2 *Historische situatie*

Uit talrijke archeologische vondsten is bekend dat de zandige en relatief hooggelegen haakwal waarop Naaldwijk gelegen is, al vanaf de IJzertijd werd bewoond. Met name in de Romeinse tijd vond veel bewoning plaats, vooral ten zuiden en ten oosten van het huidige centrum. De huidige dorpskern is mogelijk in de 9^e of 10^e eeuw ontstaan rond een ringwalburcht, die op het terrein van de huidige Oude Kerk lag en mogelijk als vluchtplaats diende voor de omliggende boerderijen en de gelijktijdige nederzetting aan de Zuidweg en Hoogwerf.¹¹ De kerk is pas in een later stadium gebouwd en dateert in haar huidige vorm uit de 14^e, 15^e en 16^e eeuw.

De Koningstraat is van oudsher de oostelijke uitvalsweg van de kern Naaldwijk geweest en is waarschijnlijk in de late Middeleeuwen ontstaan. Op de kaart van Kruikius uit het begin van de 18^e eeuw is aan de zuidkant van de Koningstraat reeds een bebouwingslint te zien. De noordzijde van de Koningstraat is nog grotendeels onbebouwd, maar ter plaatse van het plangebied is te zien dat er zich een klein gebouw bevindt te midden van boomgaarden. Onduidelijk is of het hier om (delen van) de huidige bebouwing gaat of een voorganger hiervan.

Ook op de kadastrale minuut uit het begin van de 19^e eeuw (afbeelding 8) is een klein gebouw te zien. Duidelijk is daarnaast te zien dat de kern zich oost- en zuidwaarts aan het uitbreiden is. Deze situatie blijft tot in de eerste helft van de 20^e eeuw hetzelfde (afbeelding 9), ook toen bevond het plangebied zich nog aan de rand van de bebouwde kom en lag het aangrenzend aan tuinbouwgebied.

¹¹ Bult 1998

Afbeelding 6. Plangebied (rode cirkel) op de kaart van Kruikius en Kruikius uit 1712.¹²

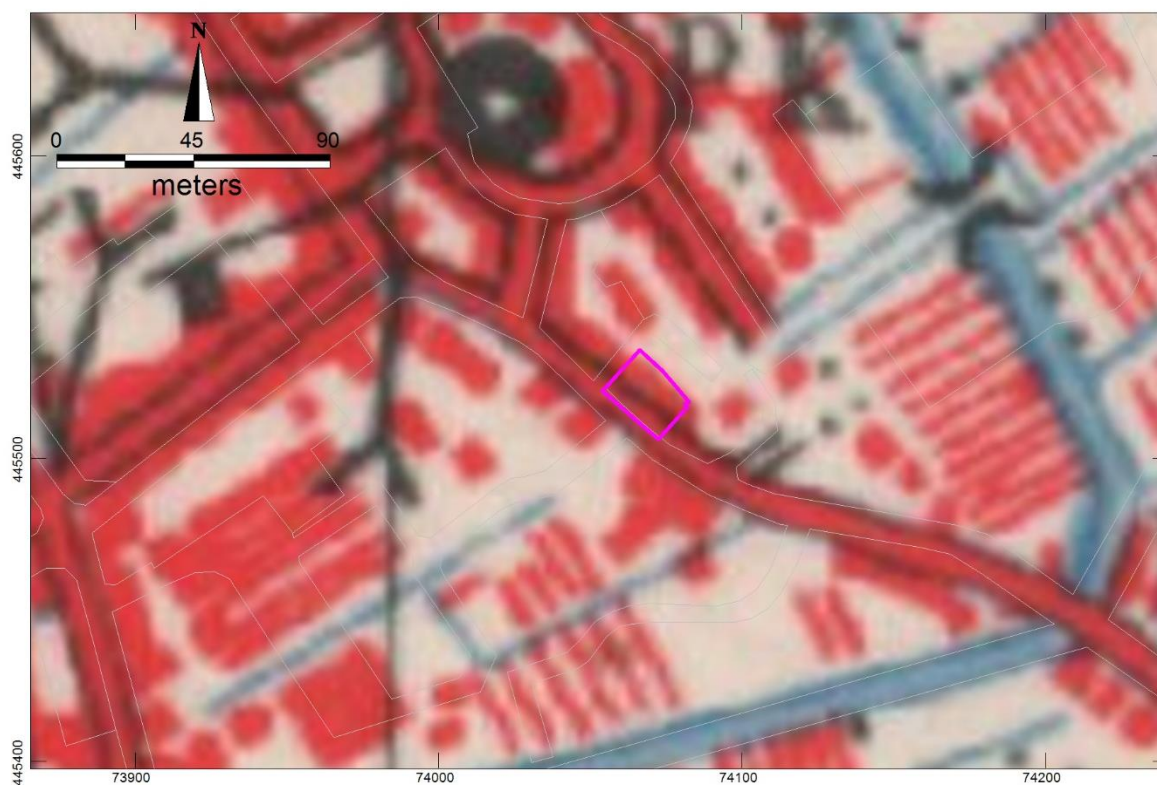
¹² Kruikius & Kruikius 1712

Afbeelding 7. Kadastrale minuut, 1811-1832. (bron: Beeldbank RCE)

Afbeelding 8. Bonnekaart uit 1884. (bron: www.topotijdreis.nl)

Afbeelding 9. Topografische kaart uit 1940. (bron: www.topotijdreis.nl)

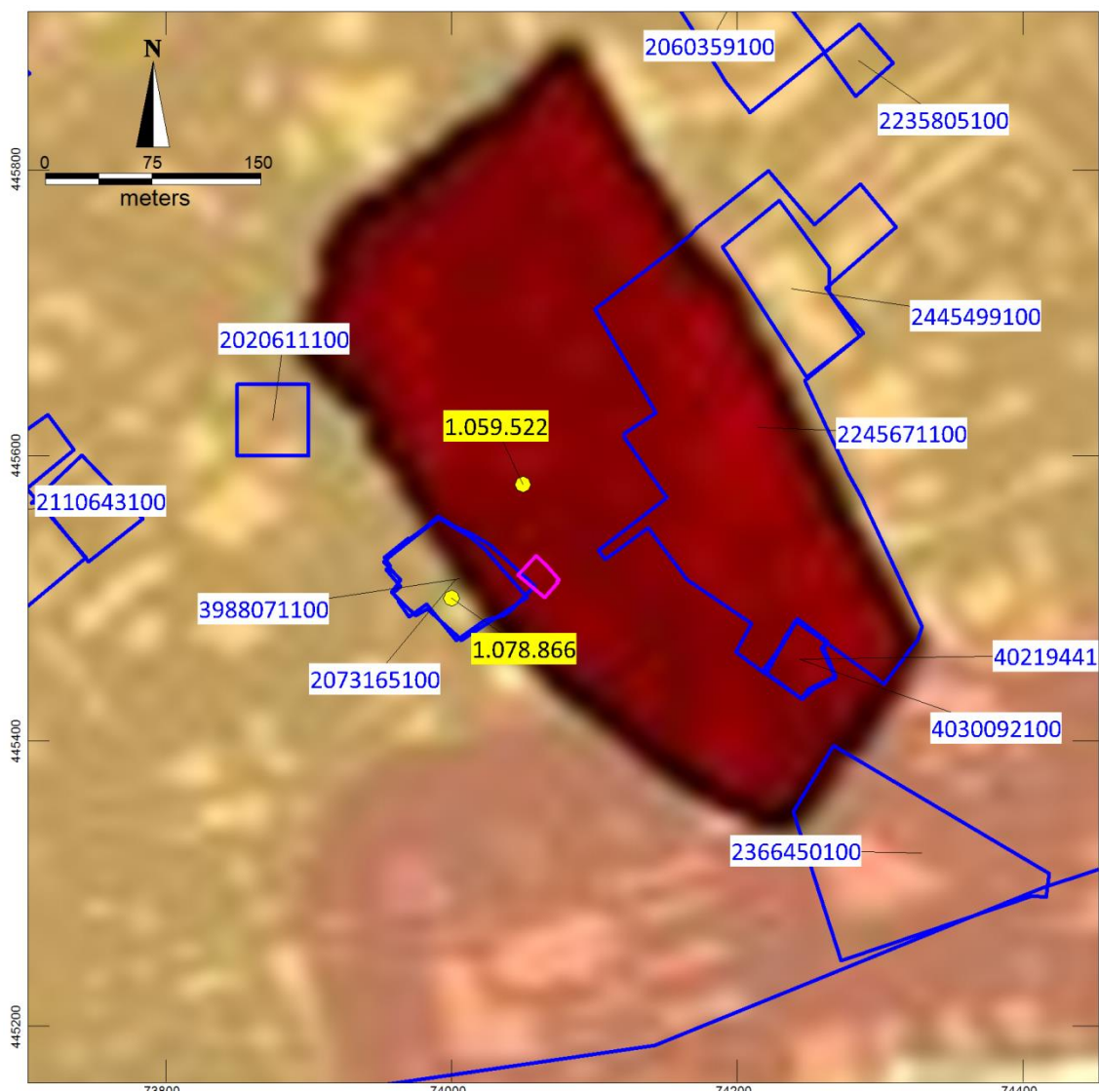
3.3 Archeologische informatie

In en om de historische dorpskern van Naaldwijk hebben in de afgelopen decennia diverse onderzoeken plaatsgevonden. Het meest relevant voor onderhavig plangebied zijn de onderzoeken die betrekking hebben op archeologische waarden uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd binnen de historische dorpskern. Daarbuiten ligt de focus met name op de IJzertijd en Romeinse tijd, wat voor het plangebied minder relevant is. Hoewel voor het plangebied wel een verwachting voor deze perioden bestaat, is deze lager dan die voor de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Derhalve wordt bij de hieronder beschreven onderzoeken voornamelijk aandacht besteed aan de onderzoeksresultaten ter plaatse van de dorpskern.

AMK-terreinen en vondstlocaties

Ter plaatse van het plangebied of in de directe omgeving ervan bevinden zich geen AMK-terreinen. Wel bevinden zich in de nabijheid twee vondstmeldingen. Deze worden hieronder beschreven omdat ter plaatse ook onderzoek is verricht.

Onderzoeksmeldingen

Afbeelding 10. Onderzoeksmeldingen (blauw) en vondstlocaties (geel) in de omgeving van het plangebied geplot op de gemeentelijke beleidskaart. Legenda: Roodbruin = historische stads- of dorpskern, roze = verwachtingszone I, oranje = verwachtingszone II, lichtgeel = verwachtingszone III. blauwe lijn = plangebied.

Ten zuiden:

Direct ten zuidwesten van het plangebied is in 2016 een opgraving uitgevoerd (zaakidentificatie 3988071100¹³) in het kader van nieuwbouw van woningen. In 2005 was reeds een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek¹⁴, alsmede een proefsleuvenonderzoek¹⁵ uitgevoerd (zaakidentificatie 2073165100, objectnummer 1.078.866). Ter plaatse zijn vooral langs de Koningstraat sporen en vondstmateriaal dat duidt op veelvuldig gebruik van het terrein in de Nieuwe Tijd. Daarnaast werden enkele sporen en vondsten uit de late Middeleeuwen blootgelegd. Bodemverstoringen bleken relatief ondiep.

¹³ Transect b.v., rapportage in voorbereiding

¹⁴ Rietkerk 2005

¹⁵ Van den Berg 2005

In tegenstelling tot het proefsleuvenonderzoek zijn geen sporen of vondsten uit de vroege of volle Middeleeuwen aangetroffen. Wel dient hierbij te worden opgemerkt dat bij de opgraving de maximale ontgravingsdiepte voor de nieuwbouw leidend was, eventuele diepere sporenniveaus zijn derhalve niet onderzocht.¹⁶

Op enkele honderden meters en zuidoosten van het plangebied, aan de Kruisweg, is in 2017 door Transect een bureau- en booronderzoek uitgevoerd (zaakidentificaties 4021944100 en 4030092100). De resultaten hiervan zijn nog niet gepubliceerd.

Iets verder ten zuiden van het plangebied, aan de Chrysantenstraat, is in 2012 een bureau- en booronderzoek uitgevoerd door Archeologie Delft (zaakidentificatie 2366450100). De resultaten uit het bureauonderzoek gaven hier aanleiding tot vervolgonderzoek op basis van een verwachting voor sporen uit de IJzertijd en Romeinse tijd, maar op basis van de boringen kon worden geconstateerd dat ter plaatse, ondanks een grotendeels intacte bodem, geen sprake was van een vindplaats.¹⁷

Ten westen:

Op ongeveer 200 meter ten noordwesten van het plangebied is in 1997 bij de nieuwbouw van winkelcentrum De Tuinen een door vrijwilligers van de AWN archeologisch onderzoek verricht (zaakidentificatie nummer 2020611100). Hierbij werd geconstateerd dat het stedelijk ophogingspakket dat op het Wilhelminaplein aanwezig is, ook onder de bebouwing aan de Herenstraat doorloopt. Onder dit pakket zijn sporen en vondsten van de 12^e tot en met de 14^e eeuw gevonden. Daarnaast zijn funderings- en muurresten uit de late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aangetroffen, alsmede een sterk ijzer- en slakhoudende brandlaag die zou kunnen duiden op een voorziening om ijzer te smelten.¹⁸

Ten noorden:

Zaakidentificatie nummer 2817653100 (objectnummer 1.059.522) betreft een onderzoek dat in 1990 op minder dan 100 meter ten noorden van het plangebied is uitgevoerd naar de funderingen van het pastoorshuis uit de 15^e en 16^e eeuw. Gevonden werden funderingen van kloostermoppen. Ook werd een gracht gevonden met vondstmateriaal uit de 9^e tot en met de 16^e eeuw. Van dit onderzoek is geen rapportage beschikbaar.

In 2017 is tijdens de herinrichting van het Wilhelminaplein door Archeologie Delft archeologisch onderzoek verricht (zaakidentificatie 4566565100). Hierbij bleek onder het plein in het zand van de haakwal een groot aantal sporen uit de Middeleeuwen aanwezig, wat de indruk wekt dat het plein in die periode (al dan niet permanent) bebouwd is geweest.¹⁹

¹⁶ Transect, rapportage in voorbereiding, eigen waarnemingen tijdens bezoek aan opgraving.

¹⁷ Bakx & Penning 2012

¹⁸ Immerzeel 1997

¹⁹ Rapportage in voorbereiding, mondelinge mededeling J. van Horssen

Ten oosten:

Op ongeveer 200 meter ten oosten van het plangebied is door Archeologie Delft in 2014 een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd (zaakidentificatie 2445499100) in het kader van de nieuwbouw van het gemeentekantoor aan de Verdilaan. Het onderzoeksgebied lag buiten de Middeleeuwse kern en er gold met name een verwachting voor sporen uit de IJzertijd of Romeinse tijd. Tijdens het booronderzoek bleek het onderzoeksgebied reeds dusdanig verstoord, dat er geen intacte archeologische waarden meer te verwachten waren.²⁰

Een groot onderzoeksgebied ten oosten van het plangebied (grotendeels buiten de Middeleeuwse kern) is in 2009 in het kader van een ontwerpbestemmingsplan onderzocht door middel van een bureauonderzoek door Grontmij. Het rapport hiervan was echter niet digitaal beschikbaar.²¹

4 Archeologische verwachting

Door de ligging op de zandige en hooggelegen haakwal is het plangebied vanaf de IJzertijd reeds geschikt voor bewoning. Het dorp Naaldwijk ontstond aan het einde van de Vroege Middeleeuwen rond de plaats waar nu de Oude Kerk staat. Het plangebied ligt aan de Koningstraat, die van oudsher de oostelijke uitvalsweg van het dorp was. Te verwachten zijn met name sporen uit de volle en late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd, maar ook oudere sporen zijn niet uit te sluiten. Op kaartmateriaal uit de 18^e eeuw is reeds bebouwing te zien binnen het plangebied, maar is het goed mogelijk dat ook eerder reeds sprake was van bebouwing. Direct langs de Koningstraat zijn met name de resten van deze bebouwing te verwachten, zoals funderingen en paalkuilen, aan de noordzijde van het plangebied zijn juist sporen te verwachten die verband houden met het achtererf, zoals water- of beerputten, afvalkuilen, greppels e.d.

Doordat stads- en dorpskernen vaak meerdere malen zijn opgehoogd met grond en stadsvuil, is een zogenaamd stedelijk ophogingspakket ontstaan dat humeus en relatief zuur is. Hierdoor kan organisch vondstmateriaal goed bewaard zijn gebleven, zeker in gesloten vondstcomplexen zoals beerputten, greppels of (afval)kuilen.

Verwachte bodemverstoring

Mogelijk is het westelijk deel van het plangebied gedeeltelijk verstoord geraakt bij de sloop van Koningstraat 29 enkele jaren geleden. De omvang van de verstoringen beperkt zich waarschijnlijk tot de contouren van de voormalige bebouwing, de diepte is niet bekend. Het overige deel van het plangebied is niet verstoord, vanwege de ouderdom van de huidige bebouwing kunnen zich geen recente verstoringen in dit deel van het plangebied bevinden.

²⁰ Bekkers & Bakx 2014

²¹ Grontmij Archeologische Rapporten 794, niet digitaal beschikbaar

5 Conclusies

Het plangebied is gelegen op een haakwal die halverwege het eerste millennium voor Christus is ontstaan. Op deze hooggelegen en relatief droge plaats vond in de IJzertijd en Romeinse tijd reeds bewoning plaats. Op basis van de verzamelde gegevens uit het bureauonderzoek en de gespecificeerde archeologische verwachting kunnen de onderzoeksvragen als volgt worden beantwoord:

- *Wat is de archeologische verwachting van het plangebied? Wat is de datering en het verwachte complextype van de verwachte archeologische waarden?*
Het plangebied is gelegen op een haakwal die vanaf de IJzertijd een hoge plek in het landschap vormde. Ter plaatse kunnen bewoningssporen vanaf de IJzertijd of Romeinse tijd worden verwacht. De grootste kans bestaat echter op archeologische sporen vanaf de vroege middeleeuwen. Deze zijn te relateren aan de historische dorpskern van Naaldwijk, die op basis van in de directe omgeving aangetroffen vondsten vanaf de 9^e eeuw is ontstaan.
- *Wat is de omvang en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten? Zijn er bovengronds aanwijzingen voor archeologische waarden zichtbaar?*
De archeologische resten zullen zich over het gehele plangebied uitspreiden, omdat de gehele historische dorpskern als vindplaats te beschouwen is zullen de sporen zich ook buiten de grenzen van het plangebied bevinden. Bovengronds zijn geen directe aanwijzingen voor archeologische waarden zichtbaar, maar de ouderdom van de huidige bebouwing (18^e of 19^e eeuw) is een indicatie dat de bodem ter plaatse geen recentere verstoringen kent dan de ouderdom van de bebouwing.
- *Wat is de verwachte gaafheid en conserveringstoestand van de archeologische waarden, indien aanwezig? Welke artefacten kunnen worden verwacht en welke uiterlijke kenmerken hebben deze?*
Onder de bebouwing zullen archeologische waarden goed bewaard zijn gebleven. Het stedelijk ophogingspakket, dat zich waarschijnlijk ook ter plaatse van het plangebied bevindt, is humeus en relatief zuur van aard, waardoor ook organisch materiaal bovengemiddeld goed bewaard zal zijn gebleven. Omdat er in een groot deel van het plangebied geen sprake is van recente bodemverstoringen, zullen de eventueel aanwezige archeologische waarden ook hoog scoren op het punt van gaafheid. Alleen ter plaatse van de reeds gesloopte bebouwing kan sprake van bodemverstoring zijn door de sloopwerkzaamheden van enkele jaren geleden.
Wanneer sprake is van het aantreffen van artefacten, zal het voornamelijk gaan om artefacten die te maken hebben met het dagelijks leven in een dorp gedurende de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Te denken valt o.a. aan aardewerk (kook- en eetgerei), metaal (kledingonderdelen, munten e.d.), bot (zowel slachtafval als voorwerpen). Sporen zullen zich manifesteren als (paal)kuilen, greppels en putten, alsmede (bak)stenen funderingen.

- *Kan voor een bepaalde zone binnen het plangebied de kans op specifieke archeologische waarden worden bepaald?*
Op de kaart van Kruikius staat bebouwing aangegeven die niet het gehele plangebied omvat, maar omdat deze kaart op perceelsniveau niet goed te georefereren is, is niet op voorhand duidelijk te maken in welk deel van het plangebied deze bebouwing moet hebben gestaan. Wel kan gezegd worden dat resten van bebouwing (funderingen, paalsporen) vooral aan de zuidzijde van het plangebied, langs de straat, verwacht kunnen worden en resten van achtererven (putten, kuilen, greppels) vooral in de noordelijke helft van het plangebied.
- *Kan iets gezegd worden over de eventuele verstoring van de bodem?*
Door de hoge ouderdom van de bestaande bebouwing zal de bodem ter plaatse hiervan niet recent verstoord zijn. Wel dient rekening gehouden te worden met recente verstoringen die zijn ontstaan tijdens de sloop van de bebouwing op nummer 29 in de westelijke helft van het plangebied. Het valt te verwachten dat hier de funderingen machinaal verwijderd zijn en in dat geval zullen de verstoringen in dit deel van het plangebied tot minimaal 1 m-mv reiken.
- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen (graaf)werkzaamheden?*
Doordat onder de toekomstige bebouwing een kelder wordt voorzien, worden alle archeologische waarden binnen de contour van de bouwput bedreigd. De bouwput krijgt een diepte van ongeveer 3 meter, de archeologische waarden worden voornamelijk in de eerste twee meter beneden het maaiveld verwacht. Ook de sloop van de huidige bebouwing vormt een bedreiging, omdat bij het verwijderen van de funderingen ook archeologische waarden kunnen worden verstoord.

6 Aanbeveling

Op grond van de hoge kans op archeologische sporen en de effecten van de voorgenomen werkzaamheden hierop wordt aanbevolen om vervolgonderzoek uit te voeren. Booronderzoek is ons inziens in stadskernen geen geschikte methode om archeologische waarden aan te tonen, derhalve wordt aanbevolen deze stap in het onderzoeksproces niet uit te voeren. Ons advies luidt om een inventariserend veldonderzoek middels proefsleuven (IVO-P) uit te voeren. Omdat archeologische waarden bij het verwijderen van de funderingen verloren kunnen gaan, adviseren wij dit IVO-P na de bovengrondse sloop, maar voorafgaand aan het verwijderen van de funderingen plaats te laten vinden. Eventueel kan vanuit dit IVO-P, wanneer de resultaten daartoe aanleiding geven, worden doorgestart naar een opgraving of archeologische begeleiding die gelijk op kan gaan met de ontgraving van de bouwput.

Onderhavig advies dient te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid, de Gemeente Westland. Deze zal een besluit nemen over deze aanbeveling.

Literatuur

- Bakx, J.P.L. & B. Penning, 2012: *Chrysantenstraat 9, Naaldwijk (gemeente Westland). Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek*. Delftse Archeologische Notitie 22, Delft.
- Bekkers, L. & J.P.L. Bakx, 2014: *Verdilaan te Naaldwijk (gemeente Westland). Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van grondboringen*. Delftse Archeologische Notitie 52, Delft.
- Berg, J.M. van der, 2005: *Plangebied Koningstraat/Prins Hendrikstraat te Naaldwijk, gemeente Westland. Een inventariserend archeologisch veldonderzoek: proefsleuven*. RAAP-rapport 1230, Amsterdam.
- Bult, E.J., 1998: *Landschapontwikkeling en bewoningsgeschiedenis in en om Naaldwijk*, in: H.I.M. Groenewegen & P.W. Vis (red.), *Naeltwick 800 jaar (1198-1998)*, 7-23.
- Centraal College voor Deskundigen archeologie 2016: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 4.0) Landbodems*. Gouda.
- De Mulder, E.F.J., M.C., Geluk, I.L. Ritsema, W.E., Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters Noordhoff Groningen/Houten.
- Immerzeel, A.A.G., 1997: *Naaldwijk – Herenstraat 27-29 en Poort van Welling*. In: *Archeologische Kroniek Holland 1997*.
- Kerkhof, M., 2012: *Toelichting bij de archeologische beleidskaart van de gemeente Westland*. Delftse Archeologische Notitie 20.
- Rietkerk, M., 2005: *Plangebied Koningstraat / Prins Hendrikstraat te Naaldwijk, gemeente Westland. Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek*. RAAP-notitie 1156, Amsterdam.
- SIKB 2016: *Bureauonderzoek, Protocol 4002, KNA versie 4.0*. Gouda.
- Van der Feijst, L.M.B., 2015. *De nederzetting te Naaldwijk IV. De opgravingscampagne van 2011*. ADC-rapport 3608, Amersfoort.
- Van Staalduinen C.J. , 1979: *Toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland 1:50.000. Blad Rotterdam West (37 W)*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.

Bronnen Geraadpleegde Kaarten en Bodemgegevens

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN-2): Geraadpleegd op 24 juli 2017.
<http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>.
- Alterra 1965-1995: Bodemkaart van Nederland digitaal 1:50.000. Geraadpleegd in ARCHIS 3.
- Alterra 2008: Geomorfologische kaart van Nederland digitaal 1:50.000. Geraadpleegd in ARCHIS 3.
- Archis 3 2018: Archeologisch Informatie Systeem (onderzoeksmeldingen en vondsten vanaf december 2016).
- Bureau Militaire Verkenningen, 1850-1950. Diverse kaartbladen 1:25.000 geraadpleegd op www.topotijdreis.nl
- Kadaster 1811-1832: minuutplan Naaldwijk, Zuid Holland. Geraadpleegd op <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>
- Kadaster 1950-2010: Diverse jaargangen van de topografische kaart van Nederland 1:25.000. Geraadpleegd op www.topotijdreis.nl

Kadaster 2016: Topografische ondergrond van Nederland schalen 1: 10.000 en 1: 25.000.
<http://www.kadaster.nl/top10nl> (open data).
Van Liere, J., 1948: Bodemkaart. Overzichtskaart van het Westland. Stichting voor
Bodemkartering. Wageningen Holland.
Kruikius en Kruikius 1712. Delflandkaart. Geraadpleegd op <http://ddh.maps.arcgis.com>.
Rijks Geologische Dienst 1979: Geologische kaart van Nederland 1:50.000. Blad Rotterdam
West 37W.